

HARMONIKA U HRVATSKOM GLAZBENOM OBRAZOVANJU DO 2003. GODINE

Šezdesete godine dvadesetog stoljeća obilježene su opsežnom aktivnošću na reformi glazbenog školstva u Hrvatskoj. Krajem 1961. godine na temelju zaključaka savjetovanja glazbenih pedagoga Jugoslavije u Beogradu 1955. godine, te na njihovu kongresu u Zagrebu 1958. godine, donio je Sekretarijat SIV-a za prosvjetu i kulturu «Prijedlog reforme glazbenih škola nižeg i srednjeg stupnja» i uputio ga na raspravu u republike. Nakon razmatranja toga *Prijedloga* u nadležnim republičkim organima, školama i stručnim udruženjima, donesen je Reformirani nastavni plan i program za glazbene škole u Hrvatskoj. Pri njegovoj izradi, u odnosu na gore spomenuti *Prijedlog*, unesene su znatne izmjene, dopune, pa i redukcije, kako bi se on što bolje prilagodio realnim potrebama. Primjenu

reformiranog plana i programa preporučio je 1963. godine Zavod za unapređivanje školstva SR Hrvatske, a na njegovu provođenju angažirala se i Zajednica glazbenih škola Hrvatske. Među važnijim promjenama što ih je donijela reforma stoji i uvođenje tzv. popularnih instrumenata gitare i harmonike u nastavni plan i program. Od tada harmonika postaje ravnopravna s ostalim instrumentima u glazbenom obrazovanju.

Među prvim glazbenim školama koja je uvela predmet harmoniku u nastavni plan i program bila je Muzička škola u Varaždinu gdje je odjel za harmoniku započeo s radom 1963. godine. Do tada se harmonika učila kao fakultativni ili izborni predmet. Najstariji zapis¹ o obuci harmonike na toj školi datira iz 1945. godine., a nastavnik je bio Branko Šicar. Međutim,

IZVADAK TEKSTA IZ DIPLOMSKE RADNJE: MELITA BASTALEC, MAG.MUS.

TEMA DIPLOMSKE RADNJE: ZASTUPLJENOST HARMONIKE U HRVATSKOM GLAZBENOM OBRAZOVANJU; SVEUČILIŠTE U RIJECI, FILOZOFSKI FAKULTET U PULI, ODSJEK GLAZBENE KULTURE, PULA, LIPANJ 2006. TEKST OBRADIO: SAŠA BASTALEC, MAG.MUS.

nastava harmonike službeno je uvedena kao novina u tadašnjoj SR Hrvatskoj već 1960. godine za učenike teoretsko-nastavničkog odgoja, odnosno, one koji će najvećim djelom biti nastavnici glazbenog odgoja u osnovnoj školi. Predmet se zvao «narodni instrumenti», a obuhvaćao je obuku u sviranju na tamburama i harmonici. Da se narodni instrumenti uvedu u nastavu osnovne glazbene škole ideja je profesora Marijana Zuber², a time i pionirski potez Muzičke škole u Varaždinu, jedine škole u zemlji koja je pokazala interes za narodne instrumente. Argumenti koji objašnjavaju ovu odluku polaze od činjenice da je harmonika praktično sredstvo kojim se u nastavi glazbenog odgoja u osnovnoj školi služi predavač te kao sredstvo za zajedničko – skupno muziciranje³ «Da bi nastavničko-

teoretski odjel snadbio instrumentima kojima će se služiti u svojoj nastavničkoj praksi, ali koje će i učenici moći masovno upotrebljavati, u program instrumentalne obuke u Muzičkoj školi uveo je narodne instrumente tamburu i harmoniku. To je bila veoma hrabra novost za koju su tradicionalistička shvaćanja tvrdila da degradira i muziku i muzičku školu. Ali ta je novost donijela varaždinskoj Muzičkoj školi njene čuvene tamburaške i harmonikaške ansamble, s kojima je uspješno nastupila i u zemlji i u inozemstvu, dokazujući da se ozbiljnim radom i na tim instrumentima može ozbiljno, umjetnički muzicirati. Još je vrednije bilo što su se harmonikaški i tamburaški ansambli u sve većem broju javljali u školama pružajući zaista mogućnost masovnog muziciranja mladih i najmlađih. Uspjeh je bio i u činjenici da su i druge muzičke škole pošle tim putem.»⁴

O današnjem stanju nastave harmonike u glazbenim školama RH, odnosno, broju glazbenih škola u kojima je zastupljena nastava harmonike možemo saznati i iz programskih knjižica hrvatskog natjecanja učenika i studenata glazbe i plesa i međunarodnih susreta u Puli te prema podacima iz knjige «50. Obljetnica hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga, ur. Tomašek Andrija, HDGPP, Zagreb, 2000.»⁵

Prije nego što je nastava harmonike uvedena u nastavni plan i program osnovne glazbene škole 1960. godine, harmonika se učila svirati na tečajevima i mnogim drugim oblicima glazbene nastave unutar pojedinih kulturno – umjetničkih društava i narodnih sveučilišta pa je tako bila prisutna i na javnim priredbama i koncertima. Nalazimo je i na prvoj hrvatskoj glazbenoj smotri dječjih pjevačkih zborova i instrumentalnih ansambala «Republički festival dječje muzike», koji se održao 19. svibnja 1957. godine, čiji je organizator bio Savez muzičkih društava Hrvatske i Glavni odbor Saveza društva «Naša djeca» NR Hrvatske⁶. Zbog boljeg uvida u stanje zastupljenosti harmonike u Hrvatskoj od 1957. – 1997. godine, donosim popis ansambala sudionika smotri u prilogu II. Iz popisa saznajemo u kojim se gradovima i selima RH u to vrijeme učila harmonika, broj harmonikaških ansambala i orkestar tih mjesta, koji su djelovali u sklopu osnovnih općeobrazovnih škola, glazbenih škola i kulturno – umjetničkih društava. Iz popisa vidimo da je aktivnost učenja harmonike bila zastupljena u cijeloj Hrvatskoj. Prema broju nastupa harmonikaških ansambala i orkestar prednjači Zagreb s njih 15, zatim Pula s 10 i Varaždin s 5 sudionika.

Društva koja još uvijek aktivno

sudjeluju u raznim oblicima promoviranja i razvoja harmonike su: Kulturno-umjetničko društvo «I. G. Kovačić» Slavonski Brod, Kulturno-umjetničko društvo «I. G. Kovačić» Zagreb i Organizacija kulturno-umjetničkih djelatnosti «Istra» Pula, koja se ističe najaktivnijim i najopsežnijim radom u tom pogledu zbog čega detaljnije predstavljam njezin rad. OKUD «Istra» Pula osnovano je 15. veljače 1959. godine. Od samih početaka je u svojoj orijentaciji imalo i uspješno zadržalo tijekom svih proteklih godina osnovni cilj okupljanje djece, mladeži i građana u okviru glazbenih, glazbeno-scenskih i kulturno-umjetničkih djelatnosti, pri čemu je harmonika bila okosnica djelovanja. Zahvaljujući djelovanju OKUD-a «Istra» otvaraju se u tadašnjim muzičkim školama odjeli harmonike, neupitan je također i doprinos OKUD-ovih aktivnosti otvaranju odjela za harmoniku na Filozofskom fakultetu u Puli. Pri OKUD-u «Istra» 70-tih godina organizirani su i seminari za nastavnike harmonike na kojima su tadašnji eminentni harmonikaški pedagozi prenosili svoja znanja nastavnicima harmonike koji tada nisu imali mogućnosti školovati se na tom instrumentu. Neosporna je i kvaliteta pristupa u radu s mladim i nadarenim harmonikašima uz neizostavno ime Stanka Mihovilića⁷. Od 1964. godine

1 Prema: Palčok, 1978: 273

2 Marijan Zuber, rođen u Lepoglavi 1913. godine. Diplomirao filozofski fakultet u Zagrebu, a muziku studirao u Zagrebu, i to, pjevanje kod različitih pedagoga, a dirigiranje kod Lovre Matačića. Od 1948. djeluje stalno na Muzičkoj školi u Varaždinu, godine 1956. postaje direktor Srednje muzičke škole u Varaždinu, osnivač je Narodne muzičke škole «Ivan Mikac» u Varaždinu i brojnih područnih škola u toj regiji. Za svoju djelatnost na području glazbene pedagogije, 1968. godine dobiva nagradu za životno djelo «Ivan Filipović» i priznanje grada Varaždina «Nagrada Osmi svibnja». Umirovljen je 1974. godine. Prema: Palčok, 1978: 212; Čolaković, 1968: 169-173

3 Prema: Palčok, 1978: 60-62

4 Prema: Palčok, 1978: 132

5 Prilog I. Popis glazbenih škola u Hrvatskoj do 2000. godine u kojima je zastupljena nastava harmonike

6 Kao treći stalni organizator druge po redu Republičke smotre dječje muzike, i svih sljedećih smotri do 1967. godine održanih u Zagrebu, a od 1968. godine i u Varaždinu, javlja se Udruženje muzičkih pedagoga Hrvatske. Ta je stručna udruga utemeljena u rujnu 1956. godine ujedinjenjem Udruženja muzičkih pedagoga Hrvatske i Udruženja pedagoga muzičkih škola Hrvatske. Prema: Fišer, 1997:7-8

7 Stanko Mihovilić (2. 05. 1920., Lovran – 4. 06. 1983., Pula), kao dijete učio je svirati klarinet i harmoniku. U OKUD-u «Istra» radi od 1959. godine kao nastavnik i stručni glazbeni voditelj. Dugogodišnji je voditelj i dirigent harmonikaškog orkestra s kojim uspješno sudjeluje i ostvaruje najviše rezultate na općinskim, regionalnim i republičkim smotrama i međunarodnim natjecanjima. Mnogo doprinosi i teorijskom osmišljavanju prakse pišući priručnike, priređujući zbirke kompozicija i preko stotinu aranžmana za harmonikaške orkestre zahvaljujući vrijednom muzičkom iskustvu. Stanko Mihovilić autor je literature koja je i danas sastavni dio planova i programa za harmoniku glazbenih škola Hrvatske. Tijekom svog plodnog rada S. Mihovilić odlikovan je brojnim priznanjima u zemlji i inozemstvu. Ističe se nagradom CK NOJ-a, Orden rada sa srebrnim vijencem kojim ga je odlikovao predsjednik SFRJ Josip Broz Tito, Nagrada grada Pule za 1969. godinu, te Povelja za pedagoški rad dodijeljena od Udruženja glazbenih pedagoga Jugoslavije. S. Mihovilić 1. 07. 1977. godine odlazi u mirovinu, a harmonikaški orkestar kojeg je osnovao 1959. godine i vodio ga do 1983. g. dobiva njegovo ime od 1989. godine vodi prof. Damir Bužleta.

OKUD «Istra» je organizator Susreta harmonikaša, o kojima će više riječi biti na 35. strani ovoga rada, a koji 1993. godine dostiže visoku umjetničku i profesionalnu razinu i prerasta u Međunarodni susret harmonikaša, prenoseći time s ponosom ime grada Pule, Istarske županije i Hrvatske širom svijeta. OKUD «Istra» Pula od 1970. godine organizira izbor hrvatskih predstavnika za sudjelovanje na Svjetskom trofeju harmonike, a 1971. i 1978. bilo je i organizator Svjetskog trofeja harmonike u Puli, a od 1992. godine organizator je Međunarodne ljetne škole harmonike. U sklopu OKUD «Istra» djeluju dva harmonikaška orkestra: «Harmonikaški orkestar Stanko Mihovilić» i «Harmonikaški orkestar Čvrčak».

Još jedna organizacija neizostavna u sveukupnom radu oko harmonike je «HDHP-Hrvatsko društvo harmonikaških pedagoga koje je osnovano 1993. godine, a danas okuplja četrdesetak članova – nastavnika harmonike iz cijele Hrvatske. Zahvaljujući dugogodišnjem predanom radu pojedinih članova, a posebno predsjednici HDHP-a prof. Vjeri Odak-Jembrih⁸ koja je bila glavni inicijator osnivanja Udruge, HDHP postaje punopravnom članicom CIA-e (Confederation Internationale des Accordeonistes) 2002. g. Stekavši novi status. Udruga se obvezala svake godine organizirati izbornu natjecanje za predstavnike Hrvatske na Svjetskom kupu, natjecanje koje se održava od 1938. godine pod okriljem Međunarodne konfederacije harmonikaša - CIA-e.

8 Prof. Vjera Odak-Jembrih radi kao predavač harmonike na Glazbenom učilištu 'Elly Bašić' u Zagrebu. Autorica je zbirke knjiga za učenje sviranja harmonike 'Čudesni svijet harmonike 1-6', koji su službeni udžbenici u Republici Hrvatskoj i Republici Sloveniji, te zbirke 'Ljestvice za harmoniku'.

9 Početkom 2005. godine prestaje s radom, a studenti se prebacuju s nastavkom studija na Muzičku akademiju u Zagrebu i Filozofski fakultet u Puli.

10 Svi navedeni postotci dobiveni su na temelju odgovora 8 glazbenih škola koje su sudjelovale u realizaciji Upitnika.

HARMONIKA NA VISOKOŠKOLSKIM USTANOVAMA

Velika zastupljenost harmonike u osnovnom i srednjem glazbenom obrazovanju rezultirala je potrebom otvaranja fakulteta, pa tako u Hrvatskoj djeluje Filozofski fakultet u Puli - Odsjek glazbene kulture i harmonike (danas Sveučilište Jurja Dobrića u Puli - Odjel za glazbu) od 1993. godine, a do 2005.⁹ i Visoka škola za glazbenu umjetnost «I. Mirković» u Lovranu, koja je bila je prva privatna visokoškolska ustanova s pravom javnosti u Hrvatskoj osnovana 1991. godine, s ciljem da dovede vrhunske stručnjake i umjetnike iz inozemstva u Hrvatsku, kako mladi glazbenici ne bi morali odlaziti na školovanje u inozemstvo. «Dovesti znanje u Hrvatsku, a ne odlaziti po znanje izvan Hrvatske» bio je osnovni moto ove ustanove. Temeljna struktura visoke škole vrlo je slična danas još vodećoj svjetskoj visokoškolskoj glazbenoj ustanovi, Ruskom državnom konzervatoriju «Petar Iljič Čajkovski» u Moskvi, odakle je dolazila većina profesor-skog kadra, a cjelokupni nastavni plan i program bili su zaštićeni licencom Moskovskog konzervatorija. Visoka škola verificirana je 1995. godine od Ministarstva znanosti i tehnologije RH i uvrštena je u popis visokoškolskih ustanova u Hrvatskoj. Odjel harmonike na Visokoj školi za glazbenu umjetnost «I. Mirković» otvoren je 1993. godine. Kao profesor harmonike djelovao je Marjan Krajna, a od 1995. do 1997. godine Vitalij Arsenjevič Muntjan. Nakon njega dolazi mr. art. Vladimir Balyk koji

je obavljao dužnost profesora harmonike i prodekana za nastavu.

ZASTUPLJENOST HARMONIKE U HRVATSKOM GLAZBENOM OBRAZOVANJU DO 2003. GODINE

Da bi smo dobili uvid u realnu situaciju stanja harmonike u hrvatskom glazbenom obrazovanju do 2003., odlučili smo se na provođenje kratkog upitnika u čijoj je realizaciji sudjelovalo osam harmonikaških odjela glazbenih škola diljem Hrvatske. Kako *Upitnik* čini okosnicu rada «Zastupljenost harmonike u hrvatskom glazbenom obrazovanju», na temelju dobivenih podataka možemo dati kratak zaključak presjekom svih osam naest pitanja redosljedom postavljenih u upitniku, pa tako: više od 50% glazbenih škola¹⁰ otvorilo je harmonikaški odjel 1960-ih i 1970-ih godina; 63% glazbenih škola ima otvoren odjel harmonike i na srednjoj školi najviše otvoren 1970-ih godina i nakon 2000., a najmanje 1990-ih godina; broj učenika harmonikaškog odjela na osnovnoj školi je najčešće 30, a na srednjoj 4 do 7; na harmonikaškom odjelu zaposlena su uglavnom trojica učitelja ili nastavnika; najveći porast upisa na harmonikaški odjel bio je 1970-ih godina zahvaljujući popularnosti instrumenta, dok je najveći pad upisa bio 1990-ih godina i to zbog ratnih zbivanja i podcijenjenosti instrumenta; na čak 75% glazbenih škola zastupljeni su svi oblici nastave; pridržavanje plana i programa za harmoniku je djelomično te čak svi nastavnici harmonikaških odjela smatraju da ga treba mijenjati, a od toga 62%

njih smatra da ga treba mijenjati u cijelosti; 67% škola je opskrbljeno odgovarajućim instrumentima i radnim prostorom, a samo 33% njih literaturom; sve škole sudjeluju na državnim i raznim međunarodnim natjecanjima iako ih 15% nema dobro mišljenje o natjecanjima; sudjelovanja na seminarima i tečajevima vezanim uz harmoniku su rijetka; literatura i metode rada najveći su problem/nedostatak u nastavi harmonike; ugrubo, možemo reći da su mišljenja učenika i ravnatelja spram harmonike uglavnom pozitivna, dok će mišljenja roditelja i ostalih nastavnika škole ovisiti o samim nastavnicima pojedinih harmonikaških odjela; i na kraju, odgovori nastavnika harmonikaških odjela izražavaju pozitivno viđenje stanja harmonike u hrvatskom glazbenom obrazovanju i vjeru u njezinu bolju budućnost.

PRIOLOG I. POPIS GLAZBENIH ŠKOLA U HRVATSKOJ DO 2000. GODINE U KOJIMA JE ZASTUPLJENA NASTAVA HARMONIKE

1. OGŠ Biograd na moru
2. GŠ Vatroslava Lisinskog, Bjelovar
3. Područna OGŠ Bol
4. Osnovna umjetnička škola, Čakovec
5. OGŠ Brune Bjelinskog, Daruvar
6. OGŠ Ive Tijardovića, Delnice
7. OGŠ Donji Miholjac
8. OGŠ Krste Odaka, Drniš
9. OGŠ pri OŠ Ivan Goran Kovačić, Đakovo
10. OGŠ Mladena Pozajića, Garešnica
11. Područna OGŠ Hvar
12. OGŠ Dr. Fra Ivana Glibotića pri Narodnom sveučilištu, Imotski
13. OGŠ Milke Trnine, Ivanić Grad
14. Područna OGŠ Stari Grad-Jelsa
15. GŠ Karlovac
16. OGŠ Fortunat Pintarić, Koprivnica
17. OGŠ pri OŠ Augusta Cesarca, Krapina
18. GŠ Alberta Štrige, Križevci
19. OGŠ Borisa Papandopula, Kutina

20. OGŠ Matke Brajše-Rašana pri Otvorenom učilištu Labin
21. Područni odjel Osnovne glazbene škole u Lepoglavi
20. OGŠ pri Pučkom otvorenom učilištu Dragutin Novak, Ludbreg
21. OGŠ Makarska
22. OGŠ Josipa Kašmana pri Pučkom otvorenom učilištu Mali Lošinj
23. SGŠ Mirković, Lovran
23. OGŠ pri OŠ Stjepana Radića, Metković
24. OGŠ Dore Pejačević, Našice
25. GŠ Pučkog otvorenog učilišta Matija Antun Reljković, Nova Gradiška
26. OGŠ Ivana Padovca, Novi Marof
27. OGŠ Ivana Mažuranića, Novi Vinodolski
28. GŠ Novska
29. GŠ Lovre pl. Matačića, Omiš
30. OGŠ pri OŠ Opuzen
31. GŠ Franje Kuhača, Osijek
32. OGŠ pri Pučkom otvorenom učilištu Pakrac
33. OGŠ pri Pučkom otvorenom učilištu Pazin
34. OGŠ Pićan
34. OGŠ Slavko Zlatić pri Pučkom otvorenom učilištu Poreč
35. Područna OGŠ Postira
36. GŠ Požega
37. GŠ Ivana Matetića Ronjgova, Pula
39. GŠ Ivana Matetića Ronjgova, Rijeka
40. OGŠ Aleksandra Jug-Matić, Rijeka
41. OGŠ Vladimira Nazora, Rovinj
41. GŠ Ferde Livadića, Samobor
42. OGŠ Vjenceslava Novaka, Senj
43. OGŠ Zlatka Grgoševića, Sesvete
44. OGŠ Jakova Gotovca, Sinj
45. GŠ Frana Lhotke, Sisak
46. OGŠ Slatina
47. OGŠ Ivana Zajca, Slavonski Brod
48. GŠ Josipa Hatzea, Split
49. OGŠ Borisa Papandopula, Split
50. Područna OGŠ Supetar
51. GŠ Ivana Lukačića, Šibenik
52. Područna OGŠ Trogir
53. OGŠ pri POU «Ante Babić», Umag
54. GŠ u Varaždinu
55. UŠ Franje Lučića, Velika Gorica
56. OGŠ Josipa Runjanina, Vinkovci
57. OGŠ Jan Vlašimsky, Virovitica
58. Područna OGŠ Vis-Komiža
59. OGŠ pri Pučkom otvorenom učilištu Vrbovec
60. GŠ pri II. OŠ Vukovar

61. OGŠ Zabok
62. GŠ Blagoja Berse, Zadar
63. GŠ Pavla Markovca, Zagreb
64. GŠ Zlatka Balokovića, Zagreb
65. OGŠ Rudolfa Matza, Zagreb
66. OGŠ Ivana Zajca, Zagreb
67. GŠ Blagoja Berse, Zagreb
68. GU Elly Bašić, Zagreb
69. GŠ Vatroslava Lisinskog, Zagreb
70. OGŠ Srećka Albinija, Županija

PRIOLOG II. POPIS ANSAMBALA SUDIONIKA GLAZBENIH SMOTRI HRVATSKE MLADEŽI OD 1957. DO 1997. GODINE

BUDINŠČINA - Harmonikaški sastav Osnovne škole «Vladimir Nazor» - 1971.

IVANEC - Harmonikaški orkestar Područnog odjeljenja Muzičke škole Varaždin - 1970.

- Dječji harmonikaški orkestar - 1971.

KARLOVAC - Mali harmonikaši KPD «Slovenski dom - Triglav» - 1957., 1958.

- Omladinski harmonikaški orkestar ŽKUD «Josip Kraš» - 1968.

- Orkestar harmonika Slovenskog doma «Triglav» - 1962., 63., 73., 74., 75., 76., 77., 79.(2).

KOPRIVNICA - Harmonikaški orkestar III. Osnovne škole odjeljenja osnovnog muzičkog obrazovanja - 1978.

- Harmonikaški orkestar Osnovne muzičke škole - 1977.

- Harmonikaški orkestar Muzičke škole - 1976.

NOVIGRAD KRAJ ZADRA - Harmonikaški orkestar Osnovne škole - 1974.

OSIJEK - Dječji harmonikaški orkestar KPD «Lipa» - 1969.

- Orkestar melodika i harmonika Osnovne škole «Bratstvo-Jedinstvo» - 1978., 1979.

PETRIJANEC - Harmonikaški oktet Osnovne škole - 1968.

PITOMAČA - Harmonikaški orkestar Osnovne škole «P. Preradović» - 1973.

PULA - Duo harmonika Muzičke škole «I. Matetić-Ronjgov» - 1979.

- Harmonika solo - Ljiljana Završnik, član OKUD «Istra»- 1962.

- Harmonikaški orkestar OKUD «Istra» - 1962., 63., 65., 66., 67., 68.,

69., 70., 72., 73., 74., 75., 76.(2), 78., 79., 80., 81.

- Harmonikaški orkestar Osnovne muzičke škole OKUD «Istra» - 1973.
- Kvartet elektroničara Muzičkog centra OKUD «Istra» - 1966.

- Kvartet elektroničara OKUD «Istra» - 1966., 78., 79., 80.

- Kvartet harmonika OKUD «Istra» - 1962., 1980.

- Mali harmonikaški orkestar Muzičke škole «I. Matetića-Ronjgova» - 1974.

- Pionirski harmonikaški orkestar OKUD «Istra» - 1969., 1970.

- Septet harmonika Muzičke škole «I. Matetića-Ronjgova» - 1974.

RIJEKA - Pionirski harmonikaški orkestar Pionirskog doma «Ivo Lola Ribar» - 1957.

ROVINJ - Harmonikaški orkestar pri Osnovnoj školi «V. Nazor» - 1992.

- Kvartet harmonika Muzičke škole - 1981.

SAMOBOR - Harmonikaški orkestar TD «F. Livadić» - 1992.

- Omladinsko harmonikaško društvo «F. Livadić» - 1973.

SENJ - Harmonikaški orkestar Osnovne muzičke škole - 1973.

SESVETE - Harmonikaški orkestar Osnovne škole «Luka» - 1978.

SISAK - Orkestar harmonika Muzičke škole «F. Lhotka» - 1978.

- Pjevački zbor i harmonikaški sastav Osnovne škole - 1961.

SLAVONSKA POŽEGA -

Harmonikaški orkestar Narodne muzičke škole - 1968.

- Harmonikaški orkestar Osnovne muzičke škole «K. Baranović» - 1975., 77., 78.

SLAVONSKI BROT - Brodski harmonikaški orkestar - 1992.

- Harmonikaški orkestar Osnovne škole «I. Zajc» - 1974.

- Omladinski harmonikaški orkestar RKUD «Đ. Salaj» - 1974.(2), 75.(2), 76.(2), 77., 78.,

SRAČINEC - Harmonikaški orkestar Osnovne škole»8. maj» - 1971.

VARAŽDIN - Harmonikaški orkestar «I. Mikac» - 1972.

- Harmonikaški orkestar Glazbene škole - 1972., 73., 75., 76., 77., 92.

- Komorni sastav harmonika Osnovne škole «B. Slukan» - 1980.

- Orkestar harmonika i gitara RKUD-a «V. Jurec» - 1980.

- Pionirski harmonikaški orkestar Glazbene škole - 1973.

VELIKA GORICA - Kvintet harmonika Osnovne muzičke škole Narodnog sveučilišta «J. Kokot» - 1980.

ZADAR - Harmonikaški orkestar Osnovne škole «K. Ljubičić» - 1977., 78.

- Orkestar harmonikaša Pedagoške jedinice muzičkog usmjerenja Školskog usmjerenja «J. Baraković» - 1978.

ZAGREB - Harmonikaški orkestar GKUD «O. Prica» - 1957., 62., 63., 66., 71., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 80.

- Harmonikaški orkestar Glazbenih škola - 1992.

- Harmonikaški orkestar KPD «Slovenski dom» - 1978., 80., 81.

- Harmonikaški orkestar KUD Željezničara «V. Jeđut» - 1972., 73., 74., 75., 79.

- Harmonikaški orkestar Muzičke škole «Z. Baloković» - 1976.

- Harmonikaški orkestar OKUD «K. Rakić» - 1979.

- Harmonikaški orkestar Osnovne muzičke škole «I. Zajc» - 1977., 78., 79.

- Harmonikaški orkestar Osnovne muzičke škole «J. Slavenski» Malog kazališta Trešnjevka - 1972., 73., 74., 75., 76., 77.

- Harmonikaški orkestar Osnovne škole «8. maj» - 1971., 72., 76.

- Harmonikaški orkestar Osnovne škole «K. Rakić» - 1979.(2), 81.

- Harmonikaški orkestar Osnovne škole «Dubrava» - 1969.

- Harmonikaški, tamburaški i pjevački zbor Osnovne škole Petrova ulica - 1961.

- Omladinski harmonikaški orkestar RKUD «V. Nazor» - 1963.

- Orkestar harmonika Osnovne škole «K. Rakić» - 1971.

- Pjevački zbor i harmonikaški orkestar Osnovne škole Trnsko - 1966., 67.

ŽUPANJA - Harmonikaški orkestar Osnovne muzičke škole - 1973.

LITERATURA I KORIŠTENA GRAĐA:

Adamić, Tomislav, *Muzičko-pedagoške priredbe kod nas u i svijetu, Smotra učeničkih zborova i instrumentalnih ansambala u Zagrebu*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, VII/3, 1962.,

92-93

Andreis, Josip, *Harmonika*, u: Muzička enciklopedija, II, (ur. K. Kovačević), Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1974., 81-82

Ardley, Neil, *Upoznajmo svijet glazbala* (pr.), Zagreb: Mladost, 1991.

Brošure za opis na Visoku školu za glazbenu umjetnost «Ino Mirković», Lovran, 2000/01.

Ceribašić, Neila, *Harmonika kao (ne) narodno glazbalo: O njezinoj recepciji u Hrvatskoj od 1930-ih do 1990-ih*, u: Istarski etnomuzikološki susreti 2000.-2001., (ur. N. Ceribašić i I. Greblo), Roč: KUD «Istarski željezničar», 2002., 145-155

Curl, Ivan, *Četiri značajne muzičke manifestacije 1968. godine u Hrvatskoj*, Muzika-Škola-Društvo, časopis Udruženja muzičkih pedagoga Hrvatske i Saveza muzičkih društava i organizacija Hrvatske, Zagreb, XIII/1, 1968., 17-21

Čolaković, Stella, *Muzički centri-muzička pokrajina*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, XI/3, 1966., 89-98

Čolaković, Stella, *Nova izdanja Muzičke naklade*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, VIII/3, 1963., 112-114

Čolaković, Stela, *Zasluzni muzički pedagozi*, Muzika-škola-društvo, Časopis Udruženja muzičkih pedagoga Hrvatske i Saveza muzičkih društava i organizacija Hrvatske, Zagreb, XIII/4, 1968., 132-136

Domović, Ž., Anić, Š., Klaić, N., *Rječnik stranih riječi*, Zagreb: Sanipolus, 2002.

Davey, Laura, Dean, Geoffrey, *The illustrated encyclopedia of musical instruments, From all eras and regions of the world* (pr.), Belgija: Könemann, 2000.

Despić, Dejan, *Muzički instrumenti*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1986.

Filić, Krešimir, *Glazbeni život Varaždina*, Varaždin: Muzička škola Varaždin, 1972.

Filipović, R. i dr., *Englesko-hrvatski rječnik*, dvadeset četvrto izdanje Zagreb: Školska knjiga, 1999.

Fišer, Ernest, *Glazbene svečanosti hrvatske mladeži 1957.-1997.*, Varaždin: Županija Varaždinska, 1997.

Furić, Ivo, *Dva korisna seminarra*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih

pedagoga, Zagreb, XI/1, 1966., 28-30
«Glazbena škola Ivana Matetića-Ronjgova Rijeka 1820.-2000.», Rijeka: GŠ Ivana Matetića-Ronjgova Rijeka, 2000.

Gortan, Milan, *Deveta republička smotra mladih u Zagrebu*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, XI/3, 1966., 121-122

Gortan, M., *Treći susret Harmonikaša u Puli*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, XI/2, 1966., 73-74

Gortan, Milan, *Četiri republička muzička festivala u Hrvatskoj*, Muzika-škola-društvo, Časopis Udruženja muzičkih pedagoga Hrvatske i Saveza muzičkih društava i organizacija Hrvatske, Zagreb, XIII/4, 1968., 132-136

Janković, Slavko, *Muzička škola u Varaždinu*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, VI/1-2, 1961., 21-22

Kuntarić, Marija, *Muzički tečajevi u gradu Zagrebu*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, VI/1-2, 1960., 11-12

Košmerl, Dražen, *57. svjetski kup harmonike u Francuskoj*, Tonovi, Časopis glazbenih i plesnih pedagoga, Zagreb, br. 44, 2004., 155

Krpan, Erika, *Izveštaj: Djelatnost Hrvatskog društva skladatelja 1998./99.*, *Glazbene tribine*, Cantus, Glasilo hrvatskog društva skladatelja, Zagreb, 101/1999., 46

Krpan, E., *Najave: 37. Međunarodna glazbena tribina, Pula, 8.-11. studenog 2000.*, Cantus, Glasilo hrvatskog društva skladatelja, Zagreb, 106/2000., 39

Krpan, E., *Vijesti-Praizvedbe: Svijet otkriva mladog hrvatskog skladatelja*, Cantus, Glasilo hrvatskog društva skladatelja, Zagreb, 119/2003., 8

Krpan, E., *Vijesti-Posebno najavljujemo, 41. Međunarodna glazbena tribina, Pula, 4.-7. studenoga 2004.*, Cantus, Glasilo hrvatskog društva skladatelja, Zagreb, 129/2004., 14-15

Katalog Pignini, «Pignini – Sound, Tradition, the Hand of Man», 9, 11

Lips, Friedrich, *The Art of Bayan Playing* (pr.), Kamen: Karthause – Schmülling Verlagsgesellschaft, 2000.

Maričić, Nataša, *Glazbena škola u Varaždinu 170 godina djelovanja*, Varaždin: Glazbena škola Varaždin, 1998.

Marošević, Grozdana, *Guci i harmonika u središnjoj Hrvatskoj*, u: Istarski etnomuzikološki susreti 2000.-2001., (ur. N. Ceribašić i I. Greblo), Roč: KUD «Istarski željezničar», 2002., 107-121

Marušić, Dario, *Piskaj sona sopi: Svijet istarskih glazbala* - Universo degli strumenti musicali istriani, Pula: Castropola d. o. o., 1995.

Mirek, Alfred, *Reference book, scientific and historical explanation to the scheme of the history and classification of the harmonicas*, Moskva: Alfred Mirek, 1992.

Nastavni plan i program osnovne muzičke škole, Harmonika, Vjesnik Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske, br. 12, Zagreb, 1985., 7-9

Odak-Jembrih, Vjera, *Čudesni svijet harmonike 1*, Zagreb, 1992., 9

Odak-Jembrih, Vjera, *Čudesni svijet harmonike 3*, III, 2. izmjenjeno izdanje, Zagreb: vl. naklada, 2000., 66

Odak, Krsto, *Poznavanje glazbenih instrumenata*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje (dopunu i stručnu korekturu izvršio je Ružđak Marko), Zagreb: Školska knjiga, 1997.

Pettan, Hubert dr., *Pregled rješenja o rangi muzičkih škola i tečajeva*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, VIII/4, 1962., 139

Palčok, Zoran, *Omladinska muzička smotra u Zagrebu o Danu mladosti 1963.*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, VIII/3, 1963., 98-103

Palčok, Zoran, *O značenju i problemima muzičkog amaterizma*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, VIII/4, 1963., 126-130

Palčok, Zoran, *Spomenica Muzičke škole Varaždin 1828-1978*, Varaždin: Muzička škola Varaždin, 1978.

Programske knjižice Susreta harmonikaša od 1964.do 2005. godine

Programske knjižice hrvatskog natjecanja učenika i studenata glazbe i plesa: 1978., 1980., 1982., 1994., 1996., 1998., 2002., 2004. godine

Petrović, Tihomir, *Nauk o glazbi*, 2. dopunjeno i promijenjeno izdanje, Zagreb: Hrvatsko društvo glazbenih teoretičara, 2005.

Raunikar, Bruno, *Osnovne glasbene akustike in informatike*, Ljubljana: DZS [Državna založba Slovenije], 1999.

Rojko, Pavel, *In memoriam, Josip Matanović (1945-2004)*, Tonovi, Časopis glazbenih i plesnih pedagoga, Zagreb, br. 44, 2004., 140-141

Romani, G., i Ivor Beynon, *Accordion*, u: The New Grove Dictionary of Musical Instruments, sv. 1, (ur.S. Sadie), London: Macmillan, 1984a., 38-41

Romani, G., i Ivor Beynon, *Concertina*, u: The New Grove Dictionaries of Musical Instruments, sv. 1, (ur. S. Sadie), London: Macmillan, 1984b., 625-626

Sadie, Stanley, *The New Groove*, Dictionary of Music and Musicians, London: Macmillan Publishers Limited, 1980.

Tomašek, Andrija, *Smotra i-mnogo više*, Muzika, Časopis Udruženja muzičkih pedagoga Hrvatske, Zagreb, XVII/1-2, 1972., 31-32

Travinić, Rudolf, *Reforma muzičkih škola, Kratki izvod iz nacrtu prijedloga za reformu muzičkih škola-Izrađen po komisiji Sekretarijata za prosvjetu i kulturu SIV-a*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, VI/1-2, 1961., 2-8

Tomašek, Andrija, *Zlatna 50. obljetnica Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga*, Zagreb: Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga, 2000.

Vuković-Terzić, Vojislava, *Problemi u nastavi harmonike*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, IX/1, 1964., 18-24

Zuber, Marijan, *Gdje učiti muziku-što su to opće muzičke škole?*, Muzika i škola, Glasilo muzičkih pedagoga, Zagreb, VII/1-2, 1962., 15-16

Zorić, Blaženka, *Uspjesi u sjeni problema, Uz osmo natjecanje učenika muzičkih škola SR Hrvatske*, Muzika, Časopis Udruženja muzičkih pedagoga Hrvatske, Zagreb, XVII/1-2, 1972., 23-25